

EMLÉKEZTETŐ

a DH. törvények hatálya alá tartozó szerződések érvénytelenségével kapcsolatos perekkel foglalkozó konzultációs testület 2016. június 8. napján tartott üléséről

A Kúria elnöke által létrehozott, a DH törvények hatálya alá tartozó szerződések érvénytelenségével kapcsolatos jogalkalmazási problémákkal foglalkozó konzultáció a 2016. június 8. napján tartott ülésén a bíróságok által megküldött kérdések közül *az eljárásjogi és a bizonyítással kapcsolatos kérdéseket* tárgyalta meg és alakított ki többségi álláspontot az alábbiak szerint.

1. Az érvénytelenségi perben mikor tekinthető a fél kérelme összecszerűen is megjelölt, határozott kérelemnek a DH.2. tv. 37. § (2) bekezdése alapján? Elegendő-e egy összeg határozott megjelölése, vagy tételes számítás szükséges, hogy a felülvizsgált elszámoláshoz képest milyen számításon alapul a fél által megjelölt összeg? (Kecskeméti Törvényszék, Győri Ítéltábla)

Válasz: Tételes számítás, levezetés szükséges, mely a pénzügyi intézménytől kapott felülvizsgált elszámolás *adatain alapul*, illetve – a felülvizsgált elszámolás alkalmazhatóságának valamely egyéb (pl. árfolyamkockázat tisztességtelenségével kapcsolatos) érvénytelenségi ok miatt történő vitatása esetén – ezen *adatokhoz viszonyítva* kerül tételesen meghatározásra. A szabályozásból következő jogalkotói szándéknak megfelelően ugyanis ezekben a perekben a felülvizsgált elszámolásnak kell lennie a kiindulópontnak.

A 2015. november 9-10. napján tartott civilisztikai kollégiumvezetők országos értekezlete már foglalkozott a témával; az emlékeztetője alapján „a többségi álláspont szerint a Pp. 121. § (1) bekezdés c) és e) pontjai, valamint a 2014. évi XL. törvény 37. § (1) bekezdése és 37/A. §-a alapján a felperesnek a felülvizsgált elszámolás adatainak alapul vételével, a DH2 tv-ben meghatározott elszámolási szabályok [2014. évi XL. törvény 3-5. §] alkalmazásával le kell vezetnie a felek közötti elszámolást, ebben a körben is meg kell jelölnie a tényeket és azok bizonyítékait, majd annak végeredménye alapján – a jogalakítási és a marasztalási keresetire is irányadó, fenti követelményeknek megfelelő – határozott kérelmet kell előterjeszteni. A 2014. évi XL. törvény 37. § (1) bekezdése szerint a felperesnek nem csak a jogkövetkezmenyre irányuló (jogalakítási) kereset, hanem az elszámolásra is kiterjedő, összecszerűen is megjelölt (marasztalási) kereset körében is határozott kérelmet kell előterjeszteni. A 2014. évi XL. törvény 37. § (1) bekezdése a határozott kérelem követelményét nem szűkíti le a jogalakítási keresetre, hanem a jogkövetkezmeny teljes alkalmazása körében – amely a fentiek szerint dogmatikailag magában foglalja a jogalakítást és a marasztalást is – megköveteli azt.”

A 3098/2016. (05.24.) AB határozat az alábbiakat szögezi le.

„[25] Hangsúlyozandó, hogy az Elszámolási törvény támadott 37/A. §-át nem önmagában, hanem a törvény egyéb rendelkezéseivel, elsősorban az azonos alcím alatt található 37. §-sal összhangban, annak kontextusában kell értelmezni. Az Elszámolási törvény 37/A. §-ában foglalt norma címzettje kizárólag a bíróság, a törvény pedig valóban azt írja elő az eljáró bíróság számára, hogy döntése – az érvénytelenség jogkövetkezmenyeinek levonása során a felek fizetési kötelezettségének a megállapítása – során vegye figyelembe az elszámolás adatait, és alkalmazza a törvényben meghatározott elszámolási szabályokat. A bíróságnak címzett előírás mellett azonban a 37. § (1) és (3) bekezdése a kérelmet előterjesztő fél számára is tartalmaz előírást a kérelem határozottságával kapcsolatban: a keresetben (adott esetben a bíróság hiánypótlási felhívására válaszul) a peres félnek a) egyrészt kifejezetten meg kell jelölnie, hogy a bíróság milyen jogkövetkezmenyt alkalmazzon (a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítása), továbbá e körben b) a felek közötti elszámolásra kiterjedő és összecszerűen is megjelölt, határozott kérelmet kell előterjeszteni (a követelésnek az elszámolás figyelembevételével történő összecszerűsítése). [26] Az Elszámolási törvény tehát elsődlegesen a peres fél számára ír elő kötelezettséget, és rá helyezi a bizonyítási terhet is, valamint az előírt kötelezettség teljesítése elmulasztásának a jogkövetkezmenyeit is meghatározza (a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítása vagy a per megszüntetése). A 37/A. §-ban a bíróságnak címzett, az elszámolás adatainak a figyelembevételére vonatkozó kötelezettség pedig szorosan összekapcsolódik ezzel, a 37. §-ban a peres fél számára megállapított kötelezettséggel: a perben a peres fél – adott esetben a bíróság hiánypótlási felhívására – köteles kitérni az elszámolás adataira, és a bíróság ennek alapulvételével határozza meg a felek fizetési kötelezettségét, a Pp. 121. § (1) bekezdés c) pontjával és 215. §-val összhangban. Mivel pedig a bizonyítási teher magából az Elszámolási törvényből fakad, a peres felet az Elszámolási törvényben írt kötelezettsége teljesítésére (az összeg és a számítási mód megjelölésére) vonatkozó – a bizonyítási eljárás alapját jelentő –

bírói felhívás nem lép túl a Pp. alapelvein.”

2. Ha a pénzügyintézet indít pert a követelés megfizetése érdekében fogyasztó ellen, és a fogyasztó nem él viszontkeresettel, csak kifogás formájában adja elő a szerződés érvénytelenségére vonatkozó álláspontját, akkor mi a kifogás elvárt tartalma? Le kell-e vezetnie az alperesnek összegszerűen a felülvizsgált elszámolásra is figyelemmel az érvénytelenségi ok jogkövetkezményének megjelölésével az álláspontja szerint fennálló tartozást? (Fővárosi Törvényszék, Kecskeméti Törvényszék, Győri Ítéltábla)

Válasz: A 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 9.a/ pontja és ennek indokolása szerint az érvénytelenségi kifogás a keresettel szemben való védekezést szolgálja, eljárásjogi természetű szerint pusztán védekező jellegű, amely legfeljebb a kereset elutasítását eredményezheti. Az érvénytelenségi kifogás eljárásjogi eszköze az alperes ellenkérelme.

A Pp. 139. §-a alapján az alperes ellenkérelmének határozottnak kell lennie, abból ki kell derülnie, hogy az alperes a per megszüntetését kéri-e, vagy érdemi védekezést kíván előterjeszteni, illetve ellenkövetelést (viszontkereset, beszámítás) támaszt-e a felperes kereseti kérelmével szemben. Ezt meghaladóan az alperesnek ellenkérelmében elő kell adnia az annak alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait is. Az alperes ellenkérelmének határozottsága döntő jelentőségű a per kereteinek meghatározásához, hiszen a Pp. 215. §-a alapján a bíróság döntése nemcsak a kereseti kérelmen, de az ellenkérelmen sem terjedhet túl, amely szabályt a főkövetelés járulékaival (kamat, költség stb.) is alkalmazni kell.

Attól függően, hogy az alperes a szerződés teljesítésére irányuló keresettel szemben előterjesztett ellenkérelmében a szerződés teljes vagy részleges érvénytelenségére hivatkozik, az ellenkérelme (érvénytelenségi kifogás) irányulhat a keresettel érvényesített jog vitatására (teljes érvénytelenség esetén) vagy a keresettel érvényesített jog fennállása alapján a felperest megillető követelés összegének vitatására (részleges érvénytelenség esetén).

A szerződés teljes érvénytelenségére irányuló kifogás alapossága esetén a bíróságnak az érvénytelen szerződés teljesítésére irányuló keresetet teljes egészében el kell utasítania [1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pont], így ez a helyzet a bíróság számára nem vet fel gyakorlati problémát.

A szerződés részleges érvénytelenségére alapított kifogás esetén – a Pp. 139. §-ára és 215. §-ára tekintettel – az alperesnek elő kell adnia, hogy mely szerződés, mely rendelkezésének milyen érvénytelenségi okból fakadó érvénytelenségére hivatkozik, az állított érvénytelenségi okot milyen tényekre és bizonyítékokra alapítja, a részleges érvénytelenség a szerződésre alapított követelés összegét milyen mértékben csökkenti, ezt mely tényekre és bizonyítékokra alapítja, és mindezek alapján milyen összeg (és annak milyen járulékaival) vonatkozásában kéri a kereset elutasítását.

A fenti álláspont áll összhangban az Alkotmánybíróság fent idézett határozatával is, amely nemcsak a felperes, hanem általában a kérelmet előterjesztő fél vonatkozásában rögzíti, hogy a DH2 törvény elsődlegesen a peres fél számára ír elő kötelezettséget, a peres fél köteles kitérni az elszámolás adataira, és a bíróság ennek alapulvételével határozza meg a felek fizetési kötelezettségét a Pp. 215. §-ával összhangban [indokolás [25]–[26] pontok]. Az ellenkérelmeben előterjesztett érvénytelenségi kifogásban az alperes az a fél, aki – a kereset teljes vagy részleges elutasítására vonatkozó – kérelmet terjeszt elő a bírósághoz, így neki is teljesíteni kell ezeket a követelményeket.

Ha az alperes a bíróság felhívása ellenére érdemi ellenkérelmét a fentieknek megfelelő módon teljeskörűen nem adja elő, akkor a bíróságnak a Pp. 141. § (6) bekezdése alapján az alperesi nyilatkozat előadásának bevárása nélkül kell határoznia. E döntés során a bíróságnak a nem határozott – és ezért érdemi elbírálásra nem alkalmas – ellenkérelmeben előadottakat érdemben nem kell vizsgálnia, hiszen egy nem határozott tartalmú érdemi ellenkérelmen a bíróság döntése mindenképpen túlterjeszkedne, amely a Pp. 215. §-a alapján tilalmazott.

(Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága kölcsönszerződéseknél tárgykörű joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményének 48. oldalán írtak szerint az Európai Unió Bíróságának esetjoga alapján speciálisan kell kezelni azt a helyzetet, amikor a fogyasztó a marasztalási perben alperesi pozícióban van. Ebben az esetben a bíróságnak hivatalból észlelnie kell az alperesi fogyasztó által nem sérelmezett szerződési feltételek tisztességtelenségét, és az alperesi fogyasztót ezekre figyelmeztetnie kell. Ezt követően azonban a bíróság további eljárásának kereteit a Pp. fenti rendelkezései határozzák meg, vagyis ha a bíróság figyelmeztetését követően az alperes hivatkozni kíván a szerződés teljes vagy részleges érvénytelenségére,

úgy erre vonatkozó érdemi ellenkérelmét a fenti követelményeknek megfelelő módon kell előterjesznie.)

3. A teljes érvénytelenséget célzó kifogás megalapozottsága esetén a felperes pénzügyi intézménynek az érvénytelenség következményeinek levonására újabb pert kell indítania, hiszen jellemzően az érvénytelenség szóba jöhető további jogkövetkezményeinek alkalmazása eredményeként is neki lesz jogos követelése. A perek ekként történő többszörözésének elkerülése érdekében az a célszerű és eljárásjogilag is választható megoldás, ha a felperes – persze ennek megítélése és eldöntése az ő felelősségi körébe tartozik – eshetőlegesen előterjeszti a további jogkövetkezmények levonására irányuló igényét.

Lehet-e, indokolt-e adott esetben erre a felperest felhívni – föltételezve persze, hogy a bíróban már megérlelődött az érvénytelenségi hivatkozás „elfogadása”– az 1/2005.sz.PK véleményben foglaltak „megfelelő alkalmazásával”? (Győri Ítéltábla)

Válasz: Ha a felperes a szerződés teljesítésére irányuló marasztalási keresetet terjeszt elő, és az alperes ellenkérelmében (érvénytelenségi kifogásában) a szerződés teljes érvénytelenségét állítja, úgy a felperes tudomással bír annak lehetőségéről, hogy ha az alperes ellenkérelme alapos, úgy a bíróság a felperes keresetét el fogja utasítani. Annak mérlegelése, hogy a felperes e bizonytalanságra figyelemmel előterjeszt-e eshetőleges keresetet a szerződés érvénytelenségének további jogkövetkezményeinek alkalmazása iránt, teljes egészében a felperes – magánautonómiájából fakadó – rendelkezési joga alá tartozik.

A semmisségi ok hivatalbóli észlelése kapcsán követendő eljárásról szóló 1/2005. (VI. 15.) PK vélemény a fél rendelkezési jogának gyakorolhatósága érdekében írja elő, hogy ha a bíróság hivatalból észleli a semmisségi okot, úgy lehetőséget biztosít a feleknek, hogy az érvénytelenség esetére vonatkozó érdemi nyilatkozataikat megtehessek. A PK vélemény szerint erre azért van szükség, mert ebben az esetben a felek nem hivatkoznak a szerződés semmisségére, de a bíróság azt hivatalból észleli, ezért ha a bíróság nem tájékoztatja a feleket az általa észlelt semmisségről, úgy a felek rendelkezési jogukat nem tudják gyakorolni.

Az 1/2005. PK véleményben foglaltak az észlelésre és a felek nyilatkozattételre történő felhívására vonatkoznak, ezért mellőzendő a felperes jogkövetkezmény alkalmazását is magában foglaló kereseti kérelem előterjesztésére vonatkozó felhívása. A felperes az ügy ura, a bíróság a kérelemhez kötötten jár el a Pp. 3.§ (2) bekezdés alapján.

A CKOÉ a 2015. május 18-19-i ülés emlékeztetőjének IX/1.) pontjában akként foglalt állást, hogy a bíróságnak a Pp. 3. § (3) bekezdése alapján a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről és a bizonyítás sikertelenségének következményeiről kell a feleket előzetesen tájékoztatnia, nem pedig a jogvita érdemi anyagi jogi kérdésével kapcsolatos álláspontjáról. A bíróság érdemi döntésére tartozik, hogy az alperes érvénytelenségi kifogását alaposnak tartja-e, így erről a feleket nem kell előzetesen tájékoztatnia.

Ha az alperes ellenkérelme a szerződés részleges érvénytelenségére irányul, úgy – az előző kérdésnél részletesen kifejtett indokok alapján – az alperesnek kell érdemi ellenkérelmében előadnia, hogy mely szerződés, mely rendelkezésének milyen érvénytelenségi okból fakadó érvénytelenségére hivatkozik, az állított érvénytelenségi okot milyen tényekre és bizonyítékokra alapítja, a részleges érvénytelenség a szerződésre alapított követelés összegét milyen mértékben csökkenti, ezt mely tényekre és bizonyítékokra alapítja, és mindezek alapján milyen összeg (és annak milyen járulékai) vonatkozásában kéri a kereset elutasítását. E tények állítása és – a felperes vitatása esetén – azok bizonyítása az alperes érdekében áll, melyek bizonyíthatatlansága a részleges érvénytelenséget és az azzal érintett szerződési feltételek kiesését állító alperes terhére esik.

4. Ha a fél az érvénytelenség vagy részleges érvénytelenségi jogkövetkezményének levonását kéri – több érvénytelenségi okra hivatkozással – úgy érvénytelenségi okonként kell-e megjelölnie, hogy a bíróság milyen jogkövetkezményt alkalmazzon? A félnek a jogkövetkezmény alkalmazására vonatkozóan érvénytelenségi okonként kell a felek közötti elszámolásra kiterjedő, és összegszerűen is megjelölt határozott kérelmet előterjesznie? (Kecskeméti Törvényszék)

Válasz: A fél rendelkezési jogának érvényesülése érdekében, érvénytelenségi okonként kell az alkalmazni kért jogkövetkezményeket megjelölni. Mivel az egyes érvénytelenségi okok terjedelme és jogkövetkezménye eltérő lehet, ezért a bíróság előtt igényt érvényesítő félnek kell határozott kérelmet előterjesznie abban a körben, hogy mely érvénytelenségi ok alapján milyen jogkövetkezmény alkalmazását kéri milyen

tartalommal (a felek nyilatkozata a körben is fontos, hogy melyik jogkövetkezmény az, mely alkalmazása ellen mindketten tiltakoznak, ugyanis rendelkezési joguk e körben kötni fogja a bíróságot). Határozott kérelem hiányában nem lehetne megállapítani, hogy az egyes érvénytelenségi okokra alapítottan pontosan mely tartalommal kéri a fél valamely jogkövetkezmény alkalmazását.

5. Ha fizetési meghagyásos eljárással indult perben a felperes fogyasztó előkészítő iratából kiderül, hogy marasztalásra irányuló kereseti kérelmét a DH1 és DH2 törvények hatálya alá tartozó szerződés érvénytelenségére alapítja, azonban felhívás ellenére nem terjeszt elő olyan kereseti kérelmet, ami a DH2 törvény 37. §-ában foglalt feltételeknek megfelel, van-e helye a per megszüntetésének, ha igen, milyen jogszabályhely alapján, tekintettel arra is, hogy a DH2 törvény 37. § (2) és (3) bekezdései arra az esetre írják elő a per megszüntetését, ha a per eredendően kizárólag megállapításra irányult, a Pp. 318. § (1) bekezdés a) pontja pedig arra az esetre, ha a felperes a tényállás-előadási és bizonyíték-előterjesztési kötelezettségének nem tesz eleget? (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: A hiánypótlásra történő felhívás szükségessége folytán, a speciális jogszabályi rendelkezés alapján van helye a DH2 tv. 37.§-ában foglaltakon alapuló permegszüntetésnek. Valamennyi marasztalásra irányuló érvénytelenségi perben (így a fizetési meghagyásos eljárással indult perben is) szükséges ugyanis a DH törvények rendelkezéseinek, mint speciális jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő felhívás kiadása. Az ellentmondás a körben, hogy nem megállapításra irányul az eredeti kérelem, csak látszólagos. A jogalkotó azt kívánta szabályozni, hogy mely típusú jogkövetkezmények alkalmazhatók a marasztalásra irányuló perekben (így az eredeti állapot helyreállítása nem). Ahogyan arra a 2015. november 9-10. napján tartott civilisztikai kollégiumvezetők országos értekezlete is rámutatott, „a DH törvények hatálya alá eső szerződések teljes érvénytelensége esetén – a régi Ptk. 237. §-ára és a 2014. évi XL. törvény 37. § (1) bekezdésére tekintettel – további jogkövetkezményként vagy az érvényessé vagy a hatályossá nyilvánítás alkalmazása kérhető. A többségi álláspont szerint mind az érvényessé, mind a hatályossá nyilvánítás csak a szerződés teljes érvénytelensége esetén alkalmazható olyan további jogkövetkezmény, amely jogalakítás és – többnyire – marasztalás is egyben”.

Magyarország Alaptörvényének 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

A CKOÉ 2015. november 9-10-i üléséről készített emlékeztető 29. oldala is rámutatott arra, hogy a DH2 törvény 37. §-ának normaszövege dogmatikailag megkérdőjelezhető, mert olyan lehetőségre utal, mely szerint a felperes egyidejűleg kérhetné a szerződés érvénytelenségének a megállapítását, valamint a jogkövetkezmények alkalmazását. Ezzel szemben – dogmatikailag helyesen – a felperes vagy az érvénytelenség megállapítását, vagy a jogkövetkezmény alkalmazását kérheti.

Ebből, valamint a DH2 törvény 37. §-ának teljes normaszövegéből és a DH2 törvény szabályozásának céljából az következik, hogy nem csak azokban az esetekben kell az eljárást megszüntetni, amelyekben a per eredetileg az érvénytelenség megállapítására irányult, hanem minden olyan esetben, ahol a DH2 törvény hatálya alá tartozó szerződés tekintetében az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazására irányuló igényt érvényesítenek, de a fél kérelme nem teljesíti a 37. § (1) bekezdésben és a 37/A. §-ban előírt követelményeket. Ezekben az esetekben az eljárás megszüntetése – eredménytelen hiánypótlási felhívást követően – a DH2 törvény 37. § (2)–(3) bekezdésén alapul a fizetési meghagyásos eljárásból perré alakult eljárásban is.

6. Van-e helye a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának a DH2 törvény 37. § (2) bekezdése alapján, ha a felperes a marasztalásra irányuló kereseti kérelmét a DH1 és DH2 törvények hatálya alá tartozó szerződés érvénytelenségére alapítja, azonban felhívás ellenére nem terjeszt elő olyan kereseti kérelmet, ami a DH2 törvény 37. §-ában foglalt feltételeknek megfelel, arra hivatkozással, hogy nem kéri a szerződés érvénytelenségének az ítélet rendelkező részében történő megállapítását, kizárólag a túlfizetés visszatérítésére kéri kötelezni az alperest, az érvénytelenség jogkövetkezményének levonására irányuló összegszerű kereseti kérelem előterjesztését pedig a törvény csak akkor írja elő, ha a fél az érvénytelenség megállapítását is kéri? Van-e helye ugyanilyen esetben a fizetési meghagyásos eljárással indult perben a per megszüntetésének, ha igen, milyen jogszabályhely

alapján? (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: Az 1. és 5. kérdésekre adott válaszok itt is irányadók. A DH2 tv. 37.§-a szerinti jogkövetkezményeket és a tételes levezetést meg kell követelni.

7. Ha a felperes a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítását kéri, az elszámolás eredményeként pedig annak megállapítását, hogy a felperes az általa megjelölt összeget tartozik visszafizetni (esetleg a saját marasztalását kéri az adott összegben), akkor miként határozandó meg a per tárgyának értéke? Elfogadható-e a megállapítani kért felperesi tartozás összege a pertárgy értékeként (ez a jellemző a felperesek részéről, ez esetben azonban minél kisebb tartozást kér megállapítani, annál kevesebb perköltség terheli), vagy az alperesi pénzügyi intézet által nyilvántartott és a megállapítani kért tartozás közötti különbséget kell alapul venni az érvényesíteni kívánt jog értékekének meghatározásánál? (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: A 2016. március 17. napján tartott civilisztikai kollégiumvezetők országos értekezlete is foglalkozott a témával, az emlékeztetője alapján „ha a felperes a szerződés érvénytelenségére hivatkozással valamely érvénytelenségi jogkövetkezmény alkalmazását is kéri, keresete szükségképpen marasztalásra irányul, nincs szó tehát keresethalmazatról, hanem – függetlenül a felperes nyilatkozatától – egyetlen marasztalási kereset van csak, amelynek jogcímeül szolgál a szerződés érvénytelenségének a megállapítása. Ennek megfelelően a pertárgy értéke a keresetben megjelölt marasztalási összeg [Pp. 24. § (1) bekezdés].”

A pertárgy értékét azonban a bíróságnak akkor is meg kell határoznia, ha a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítja, vagy az eljárást megszünteti. Az 5/2013. PJE 2. a) pontja szerinti, a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értéke egyes esetekben magában foglalja a hitelező által szolgáltatott meghatározott pénzösszeg ellenszolgáltatásaként az adós által teljesítendő különböző összegeket. A bíróság ennek összegszerűségét azonban nem vagy csak különös nehézséggel tudja megállapítani például abban az esetben, amikor az érdemi elbírálásra alkalmatlan keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítja. Célszerűnek tűnik ezért a pertárgy értékét nem a tényleges ellenszolgáltatás, hanem a szolgáltatás értéke (kölcsonösszeg) alapján meghatározni, hiszen a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás alatt a gyakorlatban a szerződési értéket értjük.

8. A Ptk. 239/A.§ szerinti perekben mi az ellenszolgáltatás a szerződésben kikötött szolgáltatásért (a pertárgyérték meghatározása kapcsán)? (Nyiregyházi Törvényszék)

Válasz: A CKOÉ 2015. november 9-10-i üléséről készített emlékeztető 25. oldalán írtak szerint a DH törvények hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a DH2 törvény 37. és 39. §-ai alapján a felperes nem kérheti a szerződés teljes érvénytelenségének a megállapítását. Ha a felperes keresete mégis erre irányul, úgy eredménytelen hiánypótlást követően a kereset érdemben nem bírálható el, és a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítani, vagy az eljárást meg kell szüntetni. A bíróság érdemi döntésével kapcsolatban így nem merülhet fel a pertárgyérték kérdése a szerződés teljes érvénytelenségének megállapítására irányuló kereset vonatkozásában.

A DH2 törvény 37. és 39. §-ai alapján főszabály szerint a felperes nem kérheti a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének a megállapítását sem. A felperes részleges érvénytelenség megállapítására vonatkozó kereseti kérelme csak akkor kerülhet érdemben elbírálásra, ha a kereset olyan szerződési feltétel részleges érvénytelenségének a megállapítására vonatkozik, amely alapján a felek között teljesítés nem történt. Ebben az esetben a vitatott szerződési kikötésekhez kapcsolódó pertárgyérték nagy valószínűséggel elkülönítetten nem határozható meg [5/2013. PJE 2. b) pont], így a pertárgyérték nem meghatározható.

Az 5/2013. számú PJE indokolása a következőket tartalmazza: „amikor a fél a Pp. 123. §-ában foglalt feltételek fennállása mellett indíthatott csak megállapítási keresetet a szerződés érvénytelensége iránt, a pertárgy értékeként a bíróság következetesen a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értékét vette figyelembe annak ellenére, hogy a fél marasztalásra irányuló keresetet nem is terjeszthetett elő (EBH2000. 335., BH2001. 132., BH2001. 30.). Ezt az álláspontot foglalta el 2005-ben a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozása is. A BH2005. 58. eseti döntésében a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy ha a megállapítási kereset valamilyen összegű tartozás fennállására vagy fenn nem állására irányul, a pertárgy értékét a tartozás összegében kell meghatározni; ilyen esetben az eljárás tárgyának az értéke megállapítható”.

A Pp. 25.§ (4) bekezdése szerint egyebekben a főkövetelés járuléka (kamat, költség stb.) – kivéve az önállóan érvényesített kamat- és egyéb járulékkövetelést – az érték megállapításánál figyelmen kívül maradnak; a pertárgy értékébe a pénzkövetelés után járó, és azzal együtt érvényesített kamatkövetelés akkor sem számítandó be, ha e kamatköveteléssel egyidejűleg a kamatkövetelés után járó újabb kamatkövetelést is érvényesítenek.

9. A 2016. január 1. napja után benyújtott új keresetlevelekben szükséges-e a felülvizsgált elszámolás megtörténtének igazolása az eljárás lefolytatásához? Ha szükséges, úgy milyen jogkövetkezmény alkalmazásával hívja fel a bíróság a felperest a hiánypótlás teljesítésére? A Fővárosi Törvényszék értekezletén felmerült az elutasítás, illetve a DH1 törvény 16. §-a szerinti felfüggesztés lehetősége is. Ha elutasításnak van helye, azt a Pp. 130. § (1) bekezdésének melyik pontja teszi lehetővé, és mi a teendő a fizetési meghagyással indult ügyek esetében? (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: A 2016. március 17. napján tartott civilisztikai kollégiumvezetők országos értekezlete már foglalkozott a témával (az emlékeztető 7. pontja):

„Az újonnan indult perekben a DH1 tv. 16. § (1) bekezdését és a DH2 tv. 38. § (1) és (2) bekezdését együttesen értelmezve lehetséges az eljárás felfüggesztése annak ellenére, hogy a DH1 tv. 16. §-a hatályos szövegének szó szerinti értelmezése esetén a DH2 tv. hatálybalépését követően indult perekben nincs helye új felfüggesztésnek. Az eljárások felülvizsgált elszámolásig való felfüggesztésére irányuló jogalkotói cél azonban ebben az esetben is fennáll, ami a DH1 tv. 16. §-ára, valamint a DH2 tv. 38. § (1) és (2) bekezdésére együtt hivatkozva lehet megvalósítható. A Pp. 152-155. §-ai szerinti felfüggesztést viszont nem lehet megfelelően értelmezni a pénzügyi intézmény DH2 tv. szerinti elszámolási kötelezettségére mint előkérdésre vonatkozóan, mert e kötelezettség közvetlenül a törvényen alapszik még akkor is, ha az speciális eljárás útján még vitatható.

Az állított jogalkotói szándékot az támasztja alá, hogy a peres eljárások felfüggesztését nem kizárólag a devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozó tisztességtelenségi vélelem megdöntése iránti perek alakulása mint más polgári per tárgyát képező előzetes kérdés elbírálása indokolta, hanem a pénzügyi intézmény önkéntes jogkövetésen alapuló elszámolási kötelezettsége is. A felülvizsgált elszámolás ugyanis a továbbiakban a DH2 tv. 29. §-a értelmében már más polgári eljárásban nem vitatható.

Tehát a DH1 tv. 16. § (1) bekezdését és a DH2 tv. 38. § (1) és (2) bekezdését együttesen értelmezve – és a jogalkotói szándékot is figyelembe véve – a 2014. december 31. napját, valamint a 2015. december 31. napját követően indult ügyekben is lehetséges a peres eljárás felfüggesztése.”

A DH2 törvény 37/A. § (1) bekezdése alapján tehát a felülvizsgált elszámolás elengedhetetlen az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazására irányuló kereset elbírálásához.

Ha a per tárgya szerint a DH1 törvény 16. §-a alá tartozik, akkor felmerülhet annak a lehetősége, hogy a keresetlevél előterjesztését követően a bíróság az eljárást felfüggeszti, ha a felperes a keresetlevélben úgy nyilatkozik, hogy még nem áll rendelkezésre felülvizsgált elszámolás, ezért nem tudja azt csatolni, és annak adatait a kereset előterjesztésekor felhasználni.

Ugyanakkor a DH2 törvény 37. és 37/A. §-ának fentiekben kifejtett követelményeire figyelemmel a felperes keresetlevelének tartalmaznia kell a felülvizsgált elszámolás adatait, annak alapul vételével kell levezetnie a felek közötti elszámolást. Ha a felperes keresetlevele ezt nem tartalmazza, úgy a bíróságnak eredménytelen hiánypótlási felhívást követően a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítania, mert a keresetlevél e hiányosság okán érdemben nem bírálható el. Ezt az álláspontot erősíti az Alkotmánybíróság 3098/2016. (05.24.) számú határozata is, amelyben az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a DH2 törvény 37. § (1) és (3) bekezdése a kérelmet előterjesztő fél számára is tartalmaz előírást a kérelem határozottságával kapcsolatban; a DH2 törvény elsődlegesen a peres fél számára ír elő kötelezettséget, a peres fél köteles kitérni az elszámolás adataira, és a bíróság ennek alapulvételével határozza meg a felek fizetési kötelezettségét a Pp. 121. § (1) bekezdés c) pontjával és 215. §-ával összhangban [indokolás [25]–[26] pontok].

Mindezekre figyelemmel az az álláspont tűnik helyesnek, mely szerint a felperes keresetlevelét idézés kibocsátása nélkül el kell utasítani, ha a felperes keresetlevele nem tartalmazza a felülvizsgált elszámolás adatait, így ha az nem az elszámolás alapul vételével vezeti le a felek közötti elszámolást.

Egyebekben az 1. és 5. kérdésekre adott válaszok itt is irányadók.

10. A Pp. 23. § (1) bekezdés k) pontja alapján a törvényszék hatáskörébe tartozik-e az olyan per, amelyben a felperes a Ptk. 205/B. § (2) bekezdése alapján annak megállapítását kéri, hogy a megjelölt szerződési feltétel nem vált a szerződés részévé, és ezt a kérelmét a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésében írtakra alapítja? Ebben az esetben fennállnak-e a megállapítási kereset Pp. 123. §-ában írt feltételei? (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: A Pp. 23. § (1) bekezdés k) pontja alá a tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége tárgyában indított perek tartoznak. Ha a felperes által érvényesíteni kívánt jog nem a szerződés érvénytelenségének megállapítására vagy az érvénytelenség valamely jogkövetkezményének alkalmazására irányul, úgy a per nem minősül az érvénytelenség tárgyában indított pernek.

Ha a felperes keresetét arra alapítja, hogy az általa megjelölt általános szerződési feltétel lényegesen eltér a szokásos szerződési gyakorlattól, vagy a szerződésre vonatkozó rendelkezésektől, és azzal kapcsolatban a másik fél külön figyelemfelhívó tájékoztatást nem adott, illetve a felperes azt kifejezetten nem fogadta el, így a feltétel nem vált a szerződés részévé, és csak ennek indokolásaként hivatkozik a 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésében írtakra, úgy a per nem tartozik a Pp. 23. § (1) bekezdés k) pontja alá.

Ha viszont a felperes a 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésében írtakra akként hivatkozik, hogy a fogyasztóval kötött szerződésben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott feltétel tisztességtelen és ezért nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, úgy ez a kereset – tartalma szerint – a tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége tárgyában indított per megindítására vonatkozik, így a per a Pp. 23. § (1) bekezdés k) pontja alá tartozik.

A megállapítási kereset érdemi elbírálhatósága körében is a fenti különbségtételt kell alkalmazni.

Ha a felperes annak megállapítását kéri, hogy a feltétel nem vált a szerződés részévé, úgy a kereset nem érinti a szerződés érvényességét, ezért nem vonatkozik rá a megállapítási kereset előterjeszhetőségének DH2 törvény szerinti korlátozása, de nem vonatkozik rá a megállapítási kereset korlátozás nélküli előterjeszhetőségét biztosító Ptk. 239/A. §-a sem. Ebben az esetben az érdemi döntésnél a megállapítási kereset Pp. 123. §-ában írt feltételeit kell vizsgálni. E körben lehetséges, hogy ha a kereset olyan feltételre vonatkozik, amely alapján vagyonmozgás történt, úgy a felperes erre tekintettel marasztalást kérhet, így a Pp. 123. §-ának egyik konjunktív feltétele hiányzik. Ha a keresettel érintett feltétel alapján nem történt vagyonmozgás, úgy az adott ügy egyedi jellegzetességei alapján kell megvizsgálni a Pp. 123. §-ának többi feltételét.

Ha a kereset a szerződési feltétel tisztességtelenségével, és így a szerződés érvénytelenségével kapcsolatos, akkor érvényesülnek a DH2 törvény 37. és 39. §-ának korlátozó rendelkezései. Ezekre tekintettel – a CKOÉ 2015. november 9-10-i üléséről készült emlékeztető 25. oldalán írtakkal összhangban – a felperes kizárólag a fizetési kötelezettséggel nem járó szerződési feltétel részleges érvénytelenségének a megállapítását kérheti.

11. Ha tisztességtelen szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítását kérik a perben, de a kereset tárgyát képező szerződési feltételnek nincs a tartozás összegére kiható következménye, elutasítható-e érdemben a kereset arra hivatkozással, hogy ilyen esetben csak megállapításra irányuló kereset nem terjeszthető elő? Ennek kapcsán utalni kívánunk a BDT2009. 2143. és a BH2011. 340. számú jogesetekre. (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: A kereset nem utasítható el.

Ahogy arra már a Kúria 2015. évi nyári emlékeztetője és a Civilisztikai Kollégiumvezetők 2015. szeptember 28-án tartott Országos Értekezlete is rámutatott „a DH2 tv. 37. §-a az Alaptörvény 28. cikkének is megfelelő értelmezés alapján nem zárja ki a részleges érvénytelenség megállapítását abban az esetben, ha az nem olyan szerződési kikötésre vonatkozik, amely alapján a fogyasztót fizetési kötelezettség terheli. Vagyis a törvény e rendelkezése értelemszerűen arra az esetre vonatkozik, amikor a részlegesen érvénytelen feltétel alapján a felek között teljesítés történt, és ennek elszámolásáról az érvénytelenség további jogkövetkezményeinek levonásával elvileg is rendelkezni lehet. A pusztán megállapítás iránti kereset abban az esetben tehát nem kell elutasítani, ha az olyan szerződési feltétel részleges érvénytelenségére vonatkozik, amely alapján fizetési kötelezettségnek, elszámolásnak fogalmilag nem lehet helye. A teljes érvénytelenséghez képest a részleges érvénytelenség jogkövetkezménye ugyanis az, hogy a kikötés „kiesik” a szerződésből, a klasszikus

érvénytelenségi jogkövetkezmények pedig e körben csak akkor értelmezhetőek, ha a részlegesen érvénytelen rendelkezés alapján vagyonomozgás is történt a felek között. Ha a felperes a DH2 tv. 37. §-a szerinti hiánypótlásnak nem is tudna eleget tenni, az eredménytelenség jogkövetkezménye nem vonható le.” (2015. szeptember 28-i emlékeztető 1. pont)

Az 5/2013. Polgári jogegységi határozat 1. pontja is tartalmazza, hogy a szerződés részleges érvénytelenségének megállapítása iránt indított perben nem kell vizsgálni a Pp. 123. §-ában megfogalmazott feltételek fennállását. A hivatkozott bírósági döntések a Ptk. 239/A. §-ának hatályba lépését megelőzően születtek.

12. A DH2 törvény 37/A. §-ában foglalt kötelezettség alapján a bíróságnak a fél erre vonatkozó határozott kérelme hiányában is összecszerűen marasztalnia kell-e az alperest? Ez ellentétes lenne a Pp. 3. § (1)-(2) bekezdéseiben szabályozott rendelkezési elvvel. (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: A Civilisztikai Kollégiumvezetők 2015. szeptember 28-án tartott Országos Értekezletén elfogadottak szerint a „DH2 tv. 37. §-ának (1) bekezdése nem azt követeli meg a felperestől, hogy feltétlenül marasztalási keresetet terjesszen elő, hanem azt, hogy kérje valamelyik általa kiválasztott jogkövetkezmény alkalmazását, e körben pedig összecszerűen jelölje meg, hogy szerinte hogyan kellene egymással elszámolnia a feleknek. Ha adott esetben az elszámolás alapján a felperes tartozik az alperesnek és ezért nem kéri az alperes marasztalását, ez nem lehet ok a kereset elutasítására.

Tekintettel arra, hogy itt a felperes valójában a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítását kéri, és ennek keretében kerül sor az elszámolásra és valamelyik fél marasztalására, ezért nem kell külön viszontkereset a felperes marasztalására, mert a felperes kereseti kérelmébe beleértendő az is, hogy adott esetben őt marasztalják, hiszen a fél által megjelölt jogkövetkezmény alkalmazásához a bíróság eleve nincs kötve csak annyiban, hogy nem alkalmazhat olyan jogkövetkezményt, amelyet valamennyi fél ellenez [lásd: 2/2011.(VI. 28.) PK vélemény 5/a. pontját, valamint a Ptk. 6:108. § (3) bekezdését].”

A kérdésre egyértelmű választ adott az Alkotmánybíróság fentebb már idézett 3098/2016. (05.24.) számú AB határozata is, mely szerint a DH2 törvény 37/A. §-át nem önmagában, hanem a törvény egyéb rendelkezéseivel, elsősorban a 37. §-sal összhangban kell értelmezni. A 37. § (1) és (3) bekezdése a kérelmet előterjesztő fél számára tartalmaz előírást a kérelem határozottságával kapcsolatban. A peres fél köteles kitérni az elszámolás adataira, és a bíróság ennek alapulvételével határozza meg a felek fizetési kötelezettségét a Pp. 121. § (1) bekezdés c) pontjával és 215. §-ával összhangban. A DH2 törvény 37/A. §-ából nem következik, hogy a bíróságnak a Pp. általános előírásaival ellentétesen kellene eljárnia [indokolás [25]–[27] pontok].

13. Ha a felperes a kezes és a pénzügyi intézmény az alperes, de a kezes nem kért és így nem is kapott elszámolást és ennek folytán panasszal sem élt a Pénzügyi Békéltető Testületnél, nincs abban a helyzetben, hogy a DH2 törvény szerinti keresetlevelet terjeshessen elő. Az alperes viszont nem kötelezhető arra, hogy ő határozza meg az összeget, tehát lényegében ő számolja ki a felperes helyett a kereseti kérelem összecszerűségét. Kérdésként merült fel, hogy ez a helyzet hogyan kezelendő. (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: Ha a kezes a kölcsönszerződés adója helyett részben vagy egészben teljesített, úgy a Kúria 2015 nyári emlékeztetőjének 8–9. oldalain írtak szerint a DH2 törvény 37. § (1) bekezdése, valamint a Ptk. 234. § (1) bekezdése és 235. § (2) bekezdése értelmében a kezes a kölcsönszerződés érvénytelenségére hivatkozással mint egyéb, jogilag érdekelt személy perelhet olyan mértékben, amennyiben ezt a jogi érdeke megalapozza [2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 10. b) pontja és indokolása]. A kezesnek a DH2 törvény 37. § (1) bekezdése szerinti érvényessé vagy a hatályossá nyilvánítás iránti kérelme akkor lehet megalapozott, ha a kérelem pontos összeget is tartalmaz a kezes által a pénzügyi intézménynek teljesített összeghez igazodóan. Ebben az esetben a kezes tudomással bír az általa teljesített összegről.

Ha a kezes nem teljesített, úgy a CKOÉ 2016. március 17-i ülése emlékeztetőjének 1. pontjában írtak megfelelő alkalmazásával a kölcsönszerződésben szerződő félként nem szereplő kezesnek is kiterjed a perbeli legitimációja arra, hogy a kölcsönszerződés felei egymás közötti viszonyában kérje az érvénytelenség jogkövetkezményeinek a levonását.

A kezes a DH2 törvény 16. § (4) bekezdése alapján pedig kérheti, hogy részére az elszámolás másolatát a

pénzügyi intézmény tájékoztatásul küldje meg, tehát a DH2 tv. 37.§-a által megkövetelt tartalmú kereset előterjesztésére képes lehet.

14. A felfüggesztett ügyben a követeléskezelő felperes, mint engedményes arra hivatkozik, hogy nem kapta meg az alperestől, mint kötelezettől a pü-i intézmény által az adós részére megküldött DH2 tv. 7.§ (1) bekezdése szerinti elszámolást, felhívás ellenére sem. A követeléskezelő felperes arra is hivatkozik, hogy részére az engedményező pü-i intézmény az adóssal való elszámolást nem küldheti meg az MNB által kiadott 1/2015. sz. vezetői körlevél miatt. A perben adat az elszámolásra nézve nem áll rendelkezésre. Felperes szerint az elszámolás felülvizsgáltnak minősül arra is tekintettel, hogy a pénzügyi intézmény hirdetménye az elszámolás befejezéséről megjelent. A felperes nem tud eleget tenni a DH törvény szerinti nyilatkozattételi kötelezettségének.

Ha a felfüggesztett eljárás folytatása előtt felhívjuk a kötelezettet (alperest) nyilatkozattételre az elszámolás megtörténte kapcsán, mi a teendő és mi a jogkövetkezménye annak, ha nem nyilatkozik az alperes? (Szombathelyi Törvényszék)

Válasz: A DH2 törvény 38. § (1) és (4) bekezdései alapján a felülvizsgált elszámolást a fogyasztó fél ellenfelének – a kérdésben írt helyzetben a felperesi követeléskezelőnek – kell bejelentenie. A CKOÉ 2015. szeptember 28-i üléséről készített emlékeztető 6. oldala részletesen felsorolja, hogy a bejelentésnek milyen adatokat kell tartalmaznia. Mindaddig, amíg a felperes fenti kötelezettségeit nem teljesíti, a felülvizsgált elszámolás bejelentésére nem kerül sor, így a DH2 törvény 38. § (1) bekezdése alapján nem kell folytatni az eljárást.

A kérdésben hivatkozott vezetői körlevél a fenti körben érdemi iránymutatást nem tartalmaz.

A Ptk. 329. § (1) bekezdése és a DH2 törvény 7. §-a rendelkezései alapján az elszámolásra köteles pénzügyi intézménynek az elszámolásról tájékoztatnia kell a követeléskezelőt mint jogutódot, hiszen a fogyasztóval a követeléskezelőnek kell elszámolnia [DH2 törvény 7. § (2) bekezdés], majd ennek eredményeként a követeléskezelő megtérítési igényt érvényesíthet az elszámolásra köteles pénzügyi intézménnyel szemben [DH2 törvény 7. § (3) bekezdés].

A felperestől tehát megkövetelhető a nyilatkozattétel.

15. A Civilisztikai Kollégiumvezetők a 2016. március 16-17-i Országos Értekezleten akként foglaltak állást, hogy amennyiben a zálogkötelezett a zálogszerződés érvénytelenségének megállapítását azért kéri, mert a kölcsönszerződés érvénytelen, úgy a per a DH2 törvény hatálya alá tartozik, és az érvénytelenség megállapítása csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazására is kiterjedően kérhető.

Abban az esetben, ha a szerződésben nem volt elidegenítési és terhelési tilalom kikötve, és a jelzáloggal terhelt ingatlan tulajdonjoga átruházásra kerül, az új tulajdonos által ugyanezen indokkal a zálogszerződés érvénytelensége iránt indított perben is meg kell-e követelni az érvénytelenség jogkövetkezményeire is kiterjedő, elszámolást is tartalmazó keresetet. Mi a kereset ezen esetben elvárható tartalma? (Egri Törvényszék)

Válasz: A hivatkozott emlékeztető szerint ha a zálogkötelezett – függetlenül attól, hogy ő egyben a kölcsönszerződés adósa (személyi kötelezett) is, vagy más személy (dologi kötelezett) – a Ptk. 239/A. § alapján arra hivatkozással kéri a kölcsönszerződést biztosító zálogszerződés érvénytelenségének a megállapítását, hogy a kölcsönszerződés érvénytelen, keresetét tartalma szerint úgy kell tekinteni, hogy az a kölcsönszerződés érvényességének a vitatására is kiterjed. A hivatkozott jogalapon ugyanis a járulékos zálogszerződés érvényessége anélkül nem állapítható meg, hogy a bíróság az alapjogviszonyt jelentő kölcsönszerződés érvénytelensége kérdésében is állást ne foglalna ítélete rendelkező részében. Ha tehát a felperes a kölcsönszerződés érvénytelenségét jelöli meg keresete jogalapjaként, a per szükségképpen a DH2 törvény hatálya alá tartozik.

A fentiek alkalmazandók a kérdésben felvetett esetben is, hiszen az ingatlan új tulajdonosa lesz a zálogkötelezett.

16. Amennyiben valamennyi adat birtokában a bíróság elrendeli a szerződés szerint járó összegek újbóli elszámolását, akkor ebben a körben szükség van-e igazságügyi könyvszakértő kirendelésére. (Győri Törvényszék)

Az érvénytelenségi perben a bíróság szakértőt rendelhet-e ki, amennyiben igen, úgy milyen kompetenciával kell a szakértőnek rendelkeznie? (Kecskeméti Törvényszék)

Válasz: A Civilisztikai Kollégiumvezetők 2015. szeptember 28-án tartott Országos Értekezlete alapján készült emlékeztető szerint a Pp. 177. § (1) bekezdése alapján a bíróság akkor rendelhet ki szakértőt, ha a perben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik. A törvényi rendelkezést a bírósági gyakorlat kiterjesztően értelmezi, és a szakértő kirendelése körében elfogadhatónak tartja azokat az esetköröket is, amelyek nem feltétlenül igényelnének a bíróság szakismereteitől eltérő különleges szaktudást (pl. könyvszakértő), de a perhatékonyág érdekében a bíróságok mégis élnek ezzel a lehetőséggel.

A DH2 tv. 28. § (1) bekezdése csak a nemperes eljárásban tiltja meg a szakértői bizonyítást, így az érvénytelenségi perben a Pp. főszabálya érvényesül. Lehetséges, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazásához szükséges elszámolás olyan magas szintű matematikai ismereteket igényel, amellyel ha a bíróság nem rendelkezik, úgy szakértő kirendelése lehet indokolt.

Matematikai készséget magában foglaló kompetencia elégséges a szakértő esetében.

17. Szakértő kirendelése esetén kinek kell a szakértői bizonyítás költségét előlegezni, figyelemmel arra is, hogy a felperes a bíróság által alkalmazhatónak tartott elszámolással feltehetően nem ért egyet? Problémaként adódik továbbá ebben az esetben, hogy a szakértői bizonyítás elrendelését megelőzően a bíróságnak ki kell-e nyilvánítnia, hogy a szerződést teljesen semmisnek tekinti, és azt is, hogy milyen elvek mentén kiszámított elszámolást tart elfogadhatónak? (Fővárosi Törvényszék)

Válasz: A bizonyítási teherre vonatkozó általános eljárásjogi szabályok érvényesülnek. A jogkövetkezmény alkalmazását kérő felperes köteles előlegezni a szakértői díjat – a bíróság által adott tájékoztatást követően (mely a bíróság szerint alkalmazható (vagy kizárt) jogkövetkezményekre vonatkozik).

A CKOÉ 2015. május 18-19-i ülésének emlékeztetője szerint a bíróságnak a Pp. 3. § (3) bekezdése alapján a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről és a bizonyítás sikertelenségének következményeiről kell a feleket előzetesen tájékoztatnia, nem pedig a jogvita érdemi anyagi jogi kérdéseivel kapcsolatos álláspontjáról. A bíróságnak az a feladata, hogy nyilatkoztassa a feleket, mely jogkövetkezmény alkalmazását milyen tartalommal kérik, mely jogkövetkezmény alkalmazását nem ellenzik, valamint mely jogkövetkezmények ellen tiltakoznak; ezt követően kell abban a kérdésben döntenie, hogy mely jogkövetkezményt tartja alkalmazhatónak. A bíróság érdemi döntésére tartozik, hogy az érvénytelenség mely jogkövetkezményét tartja alkalmazhatónak, így erről a feleket nem kell előzetesen tájékoztatnia. A bíróság tájékoztatási kötelezettsége akkor merül fel, ha a jogkövetkezmény alkalmazhatóságához bizonyítás lefolytatására van szükség.

18. Mellőzhető-e a banki ügyintéző tanúkénti kihallgatása azon adósi előadás bizonyítása körében, hogy szóban olyan tájékoztatást kapott a szerződéskötéskor, hogy "az árfolyam és így a törlesztőrészlet nem, vagy csak minimálisan fog változni", ha egyébként a szerződésben és a külön kockázattelátó nyilatkozatban bizonyítottan kellő tartalmú tájékoztatást kapott az árfolyamkockázatról. Előfordul ugyanis olyan védekezés a pénzügyi intézmények részéről, hogy ezen körben a tanúbizonyításnak nincs helye, mert a fogyasztó egy esetleges, ilyen tartalmú, de kellő gazdasági összefüggésekkel és számszaki adatokkal alá nem támasztott tájékoztatás megalapozottságában nem bízhatott alappal. (Veszprémi Törvényszék)

Válasz: A 2015. november 9-10. napján tartott civilisztikai kollégiumvezetők országos értekezlete már foglalkozott a témával, az emlékeztetője alapján „az árfolyamkockázat valós tartalmára vonatkozó, konkrét és egyedi tájékoztatás megtörténtét és tartalmát a pénzügyi intézménynek kell bizonyítania.

A pénzügyi intézmény által csatolt, a fogyasztó által aláírt és a tájékoztatás lényeges tartalmát is rögzítő kockázattelátó nyilatkozattal szemben a fogyasztót terheli annak bizonyítása, hogy a tájékoztatás nem kapta meg, annak tartalma eltért a nyilatkozatban foglaltaktól, illetve a kiegészítő tájékoztatásra tekintettel alappal

gondolhatta úgy, hogy az általa viselendő árfolyamkockázat nem valós, annak nincs reális valószínűsége, vagy az bizonyos mértékben korlátozott.

A 2/2014 PJE határozat, illetve az Európai Bíróság C-26. számú ítéletének indokolása, továbbá a régi Hpt. korábban hatályban volt 203. §-a mögött meghúzódó jogalkotói szándék is abból indul ki, hogy az átlagos fogyasztónak az árfolyamkockázat valós tartalmával nem kell tisztában lennie, azt a pénzügyi intézménynek egyedileg, konkrétan el kell magyaráznia a fogyasztó számára.

Ennek a tájékoztatási kötelezettségnek a megfelelő teljesítését tehát elsődlegesen a pénzügyi intézménynek kell a perben bizonyítania. A régi Hpt. korábban hatályban volt 203. §-ának hatálya alá eső kölcsönszerződés esetén a pénzügyi intézmény alapvetően a kockázatfeltáró nyilatkozat csatolásával igazolhatja a tájékoztatás megtörténtének tényét; ha a kockázatfeltáró nyilatkozat konkrétan rögzíti a tájékoztatás lényeges tartalmát is, akkor egyben a tájékoztatás tartalmát is igazolja.

Ha a pénzügyi intézmény bizonyította a tájékoztatás megtörténtét és megfelelő tartalmát, akkor a fogyasztónak kell ezeket az állításokat ellenbizonyítás útján cáfolnia. Ha tehát kockázatfeltáró nyilatkozat igazolja a tájékoztatás megtörténtét és annak helyes tartalmát, a fogyasztót terheli annak bizonyítása, hogy a tájékoztatás nem történt meg, a tájékoztatás tartalma nem egyezett meg a kockázatfeltáró nyilatkozatban foglaltakkal, illetve hogy a „szerződéskötés során a pénzügyi intézménytől kapott [kiegészítő] tájékoztatás alapján a ... alappal gondolhatta úgy, hogy az általa viselendő árfolyamkockázat nem valós, annak nincs reális valószínűsége, vagy az bizonyos mértékben korlátozott (van egy maximuma)” [v. ö. 2/2014. PJE határozat 1. pontjához fűzött indokolás].”

dr. Wellmann György
a konzultációs testület vezetője

dr. Vasady Loránt
a konzultációs testület koordinátora